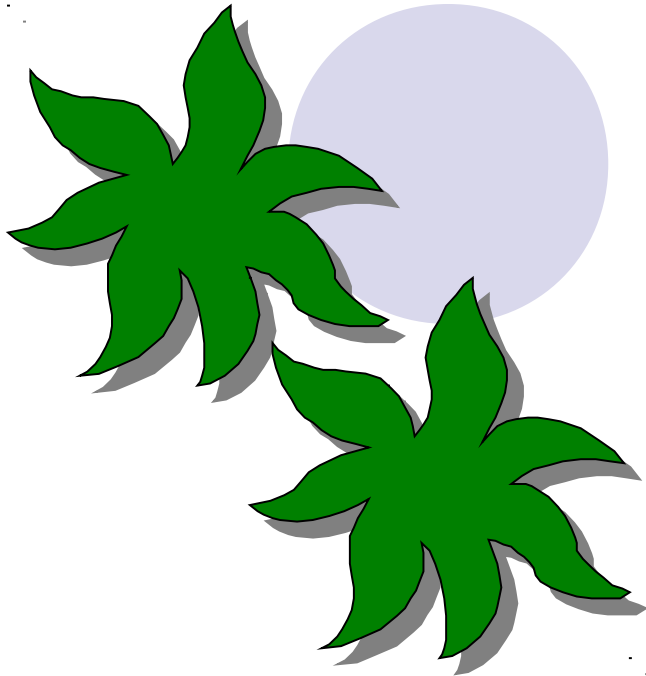
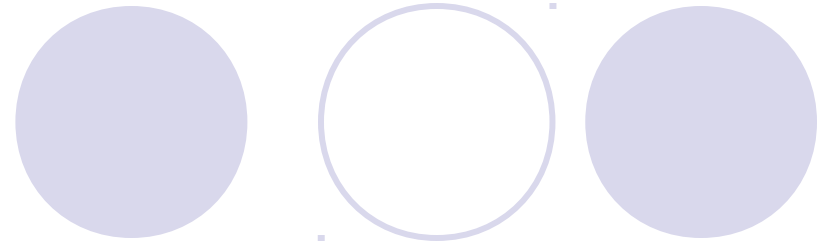

Дериваційний потенціал прикметників на позначення кольору. (На прикладі поезій Івана Драча).

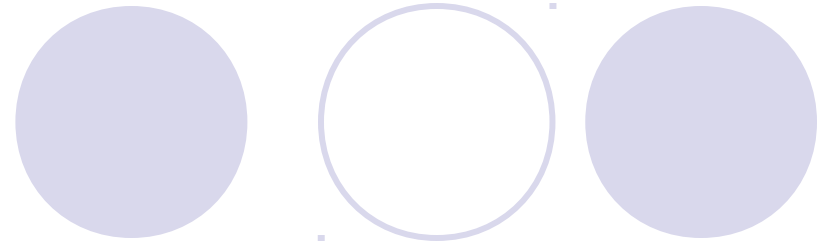
Підготувала:
студентка 61 групи
Сидоренко Тетяна

Мета роботи:

- дослідження семантики та дериваційних особливостей кольороназв.

Об'єкт дослідження:

- вивчення семантики кольороназв;
- дериваційний потенціал прикметників;
- стилістичне навантаження кольороназв у художньому тексті.

Актуальна проблема :

- семантика кольоративів та їх естетична значущість в художньому тексті постійно перебувають в полі зору науковців. Ця проблема і до сьогодні залишається відкритою та до кінця не з'ясованою.
- хоча дослідження кольороназв у лінгвістиці має давню традицію, однак проблеми, які постають під час розгляду слів кольоронайменувань – невичерпні.

- **Лексема** (від *грец.* *lexis* – слово, вислів, мовний зворот) – одиниця лексичного рівня мови, слово у всій сукупності його лексичних значень.
- Лексеми – кольороназви в мові худ. творів стали об'єктом уваги лінгвістів порівняно недавно – останні 35-40 років
- (Автори праць: С. Горожанова, О.В. Коваль-Костиньська, А.Кириченко, В.П Ковальов, Л.О Пустовіт та ін.).

- **О. Крижанівська** звертає увагу на необхідність диференційованого підходу до градації, колірних ознак.

Вона виділяє дві лексико-семантичні групи назв кольорів:

- **первинні** (їх походження та зв'язок з певною конкретною назвою розкривається за допомогою етимологічного аналізу: *червоний, рудий, жовтий, зелений*, і т. под.).
- **вторинні** (передають конкретний колір за колірною подібністю до предметів і явищ навколишнього світу: *сизоокий, сивочолий, білобровий*.)

- **А. Критенко** розглядає семантичну структуру назв кольорів у мові, виділяючи слова:
  - першого порядку (непохідні): *синій, сірий, зелений, червоний*, - що становлять основу, або ядро всієї лексико-семантичної категорії кольороназв.
  - другого порядку (похідні): *білявий, червонястий, синюватий*, - які семантично об'єднуються навколо перших.

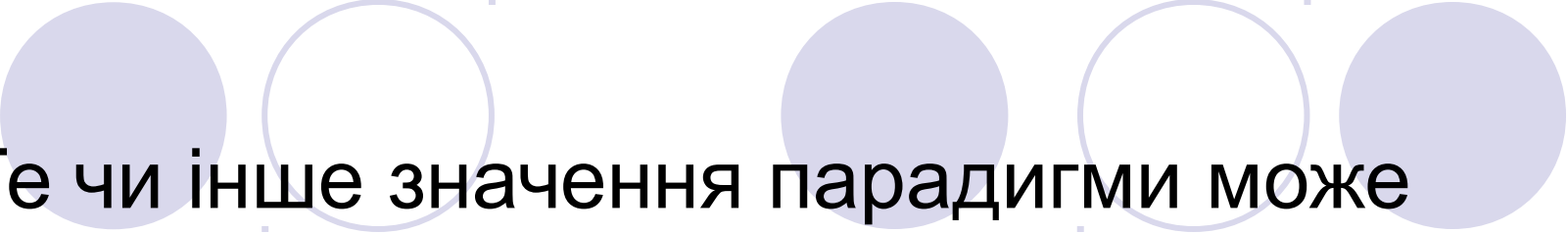
Дериваційний потенціал прикметників на позначення кольорів у сучасній укр. мові досліджував Ґрещук В.В.

Деривація (від *лат.* derivatio – відведення, відхилення; утворення) – утворення нових слів від слова-основи за допомогою афіксів відповідно до словотвірних моделей певної мови. Синонім – словотвір .

-
- **Словотвірна парадигма** – комплексна одиниця, яка відображає дериваційну спроможність різних класів слів
  - **Типи** словотвірної парадигми:
    - *конкретна* (набір похідних, які перебувають у відношеннях безпосередньої мотивації з одним і тим самим твірним словом).
    - *типова* (однаковий набір словотвірних значень безвідносно до засобів їх вираження).

-
- Важливі параметри словотвірної парадигми як одиниці, (яка відображає дериваційну спроможність твірних) є:
    - її *протяжність* (задається числом властивих їй словотвірних значень.)
    - її *глибина* місця, або позиції в парадигмі (визначається кількістю структурно-різнотипних дериватів у межах словотвірних значень.)

Те чи інше значення парадигми може бути реалізоване одним або кількома похідними одночасно.

Так парадигма прикметника рожевий реалізована дериватом - *рожевість*, прикметника голубий – *голубінь, голубизна*, а прикметника синій – *просинь, синьота, синизма, синь, синява*.

Розглянемо дериваційну спроможність прикметників на позначення кольорів (на прикладі поезій І. Драча):

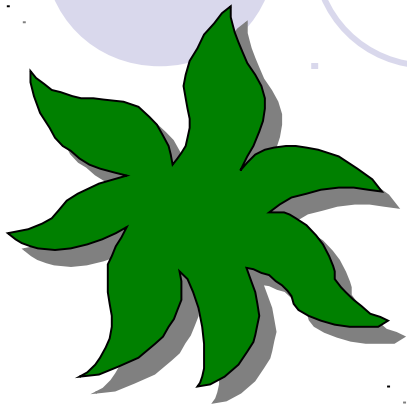
- прикметник білий – (похідні від нього деривати: *білуватий, білявий, білястий, білесий* (інд. авт.)).
- зелений колір – (дериваційні засоби: суф. -ав, -уват-, -зеленкавий, зеленкуватий; нульовий афікс та преф. про-, -прозелень).
- синій колір – дериваційні засоби (преф. про-, суф. -ість- та нульовий афікс): *просинь, синість, синь*.

Висновок:

- І. Драч уживає в своїх поезіях близько 400 слів на позначення кольору.
- Найбільшою дериваційною спроможністю з них характеризуються ті прикметники, для яких найменування кольористичної ознаки у сучасній укр. мові є єдиною або первинною номінативною функцією. Це прикметники білий, зелений, синій, червоний, сивий, голубий.
- Прикметники, ознака кольору яких є вторинною номінацією – або зовсім не дають похідних (частіше), або характеризуються незначною спроможністю (рідше).

Література

- 1. Грищук В.В. Дери́ваційний потенціал прикметників на позначення кольорів у сучасній українській літературній мові // Мовознавство. – 1986. – №2. – С.23 – 30 .
- 2. Грицик Н.І. Художньо-стилістичні функції слів на позначення кольору в оповіданнях О. Кобилянської // Творчість О.Кобилянської у контексті української та світової літератури: Тези доповідей. – Чернівці, 1988. – С.79 – 80 .
- 3. Коротич Т.А. Порівняльно-зіставний аналіз функції позначень кольору та світла у казковому та біблійному текстах: Автореф. дис. канд. філол. наук. – К., 1993. – 13с.
- 4. Крижанівська О. Яким буває червоне? (Синонімічні кольороназви в українській мові) // Урок української. – 2001 №2(24). – С. 22 – 24 .

Дякую за увагу!

